

MONITOIMILAITTEET, KOPIOKONEET JA TULOSTIMET

Ohje ympäristökriteereistä julkisissa hankinnoissa

Versio 2.0

Julkaistu 12/2020

Tarkista, että sinulla on viimeisin versio dokumentista: www.motiva.fi/tietopankki

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Ympäristökriteerien määrittely tämän ohjeen avulla	3
2.1. Kriteerien valitseminen	3
2.2. Kriteerien tasot sekä niiden perustelu ja todentaminen	5
Ympäristökriteerit	6

1. Johdanto

Tämän ohjeen tarkoituksena on auttaa julkisia hankkijoita valitsemaan energiatehokkaampia ja ympäristöä säästävämpiä toimistolaitteita. Ohjeessa esitellään ympäristökriteereitä, joita hankintayksiköt voivat hyödyntää tarjouspyynnössään.

Tämän ohjeen ympäristökriteerit ovat yhteisiä seuraaville toimistolaitteille:

- monitoimilaitteet
- kopiokoneet
- tulostimet

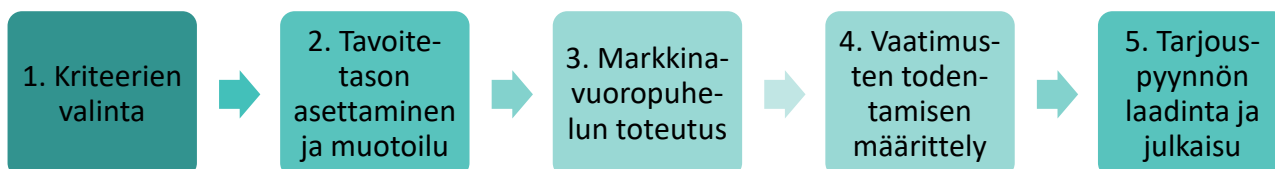
Käytännössä suurin osa toimistolaitteista on tänä päivänä monitoimilaitteita, joilla voi esim. tulostaa, kopioida, skannata ja joillakin lähettää myös fakseja.

2. Ympäristökriteerien määrittely tämän ohjeen avulla

Ohjeessa on esitetty kahden tasoiset ympäristökriteerit: perus- ja edelläkävijätason ympäristökriteerit. Nämä ovat Motivan suosittelemia ympäristökriteereitä, joita voidaan hyödyntää tarjouspyynnössä vähimmäisvaatimuksina tai kokonaistaloudellisuuden vertailuperusteina. Kriteereistä on tehty ensimmäinen versio vuonna 2014 ja nyt julkaistu päivitys pohjautuu EU:n Green Public Procurement kriteerien vuonna 2020 julkaistuuun versioon ja niiden kotimaiseen soveltamiseen. Soveltamista varten kriteereistä pyydettiin kommentteja syksyllä 2020.

2.1. Kriteerien valitseminen

Hankintayksikkö tarkistaa ja asettaa aina itse kriteerien tason omien tavoitteiden, tarpeiden, resurssien ja markkinakartoituksen perusteella.

1. Valitse ensin kriteereistä ne, jotka ovat teille relevantteja ja tärkeitä.

Tämän oppaan ympäristökriteerit liittyvät tuotteen merkittävimpiin vaikutuksiin.

Hankkija voi valita näistä kriteereistä yhden, osan tai kaikki esimerkiksi sen mukaan:

- Mitkä ovat juuri teidän organisaationne tärkeimmät tavoitteet ja vaikutukset vastuullisuuden näkökulmasta? Mitkä ominaisuudet ovat juuri teille tärkeitä?
- Kokemus ja osaaminen: Olemmeko vasta aloittelemassa vastuullisuuskriteerien käyttöä vai jo kokeneita?

Jos käytätte ympäristökriteereitä ensimmäisiä kertoja, suosittelemme aloittamaan esim. muutamalla kriteerillä, jotta syntyy kokemusta kriteerien käytöstä. Seuraavalla hankintakerralla voidaan ottaa mukaan uusia ympäristökriteereitä ja/tai nostaa jo käytettyjen kriteerien vaatimustasoa.

2. Tarkista valittujen kriteerin tavoitetaso ja muotoilu.

Taulukossa esitetyt kriteerit ja niiden mahdolliset raja-arvot ovat ehdotuksia, joita voidaan säätää ylös- tai alaspäin omien tavoitteiden, tarpeiden ja markkinatilanteen mukaan. Muokkaa lisäksi kieli, muotoilut jne. kyseiseen tarjouspyyntöön sopiviksi.

3. Käy vuoropuhelua markkinoiden kanssa ennen tarjouskilpailua.

Vuoropuhelulla selvitetään pystyvätkö tarjoajat täyttämään ja todentamaan luonnostellut hankintavaatimukset kyseisessä hankinnassa ja markkina-alueella, mitä tuote- tai palveluvaihtoehtoja on olemassa, onko markkinoilla riittävästi tarjoajia jne. Markkinatilanne voi vaihdella alueittain, hankinnan muiden vaatimusten tai hankinnan kokoluokan takia hyvinkin paljon. Vuoropuhelulla tarjoajat saavat tiedon mahdollisista tavoitteista ja kriteereistä ja ehtivät siten paremmin varautua myös niiden todentamiseen, esimerkiksi varmistamalla tuoteketjusta saatavat todistukset. Siksi ohjeessamme esitetyt kriteerit ei suositella kopioitaviksi/sovellettaviksi suoraan omaan tarjouspyyntöön ilman markkinakartoitusta.

Markkinakartoituksessa hankintayksikkö voi käyttää erilaisia keinoja:

- Se voi tehdä tietopyynnön internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi (HILMA), jossa se pyytää kyseisen alan toimittajia käymään vapaamuotoista dialogia sen kanssa hankinnan kohteesta ja sen määrittelystä.
- HILMAssa voidaan myös esittää kutsu tarkempaan tekniseen vuoropuheluun. Hankintayksikkö voi myös itse selvittää markkinoilla olevia vaihtoehtoja.
- Hankintayksikkö voi edelleen kutsua toimittajia esittelemään tuotteitaan hankintayksikölle. Markkinakartoitus ei siten ole yksipuolista, vaan markkinakartoituksen aikana tai sen osana hankintayksikkö voi antaa tietoa toimittajille hankintaa koskevista suunnitelmistaan ja vaatimuksistaan.

Läpinäkyvyys ja tasapuolisuus on säilytettävä hankintaprosessin kaikissa vaiheissa. Tasapuolisuus toteutuu viestimällä toimittajille yhdenmukaisesti ja hakemalla avoimesti ja tarpeeksi laajasti toimijoita mukaan prosessiin.

Varsinkin edelläkävijätason kriteereitä on käytettävä harkiten hankinnan luonteeseen, arvoon ja laatuun nähden. Liian tiukkojen kriteerien käyttö vähäisemmissä hankinnoissa voi olla ristiriidassa hankintalain periaatteiden kanssa.

4. Päätä ja määrittele tarjouspyyntöönne, miten vaatimukset käytännössä todennetaan.

5. Laadi tarjouspyyntö ja julkaise se.

2.2. Kriteerien tasot sekä niiden perustelu ja todentaminen

PERUSTASO	EDELLÄKÄVIJÄTASO	PERUSTELUT	TODENTAMINEN
<p>Hankinnan toteutus vähimmäisvaatimuksin</p> <p>Perustaso on suositus vähimmäisvaatimuksista</p> <p>Perustason ympäristökriteerit ovat</p> <ul style="list-style-type: none"> • ympäristön kannalta merkittävimpiä, • helppoja käyttää ja todentaa, • tuotteiden saatavuus on yleensä hyvä. 	<p>Hankinnan toteutus</p> <p>a) tiukemmin vaatimuksin ja/tai</p> <p>b) markkinoita kannustavin vertailukriteerein,</p> <p>c) kannustavin sopimusehdoin.</p> <p>Hankintayksikkö voi halutessaan tähdätä myös perustasoa korkeammalle. Edelläkävijätasolla on kahden tyyppisiä vastuullisuuskriteereitä:</p> <p>a) samoja kriteereitä kuin perustasolla, mutta tiukempia</p> <p>b) uusia kriteereitä, joita perustasolla ei vielä ole.</p> <p>Nämä vastuullisuuskriteerit</p> <ul style="list-style-type: none"> • sopivat hankkijoille, jotka haluavat hankkia parhaita markkinoilla olevia tuotteita • rajaavat markkinoita perustason kriteereitä enemmän ja vaativat siksi enemmän paneutumista ja aktiivista vuoropuhelua tarjoajien kanssa jo hankinnan suunnitteluvaiheessa markkinatilanteen kartoittamiseksi • voidaan asettaa toteutettaviksi sopimuskauden aikana. <p>Hankintayksikkö voi asettaa hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät laadullisiin, yhteiskunnallisiin,</p>	<p>Kriteerien perustelu</p> <p>Kriteerien käytön perustelut ilmenevät tässä kentässä. Kriteerien taustalla voi esimerkiksi olla EU:n neuvoston tai komission asetus, jota selvennetään tässä. Taustaksi on annettu myös tietoa kyseessä olevan vastuullisuus näkökulman taustasta ja merkittävydestä hankinnan tueksi.</p>	<p>Kriteerien todentaminen</p> <p>Asetetut hankintakriteerit täytyy voida luotettavasti todentaa. Todentamisesta ja sen eri tasoista voi lukea lisää kohdasta 2.3 Todentaminen.</p>

	<p>ympäristö- tai sosiaaliin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen 94 §:n mukaisesti, ne eivät saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta ja niiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus. Hankintayksikön on asetettava vertailuperusteet siten, että tarjoaja pystyy todentamaan niihin perustuvat tiedot tarjousten vertailua varten.</p>		
--	--	--	--

Ympäristökriteerit

PERUSTASO	EDELLÄKÄVIJÄTASO	PERUSTELUT	TODENTAMINEN
1. Paperin säästäminen			
Laitteessa on oletusasetuksena kaksipuoleinen tulostus.		Paperin käyttö on ympäristövaikutuksista suurin, sillä tulostamiseen käytetyn paperin valmistamiseen kuluu enemmän energiaa kuin itse kuvantamislaitteet keskimäärin käyttävät. Kaksipuoleinen tulostus ja useampien sivujen tulostus yhdelle sivulle ovat tehokas keino vähentää tulostamisen ympäristövaikutuksia.	Laitteen tekniset tiedot. Valmistajan kirjallinen vakuutus. *Energy Star merkillä, tai ympäristömerkillä varustettu laite täyttää kriteerit.
Laitteessa on monisivutulostus mahdollisuus. Laitteella voi tulostaa kaksi tai useamman sivun yhdelle sivulle.		Paperin käyttö on ympäristövaikutuksista suurin, sillä tulostamiseen käytetyn paperin valmistamiseen kuluu enemmän energiaa kuin itse kuvantamislaitteet keskimäärin käyttävät. Kaksipuoleinen tulostus ja useampien sivujen tulostus yhdelle sivulle ovat tehokas keino vähentää tulostamisen ympäristövaikutuksia.	Laitteen tekniset tiedot. Valmistajan kirjallinen vakuutus. *Energy Star merkillä, tai ympäristömerkillä varustettu laite täyttää kriteerit.

<p>Laite pystyy käsittelemään kierrätyspaperia, joka on eurooppalaisen standardin EN 12281 mukaista.</p>		<p>Paperin käyttö on ympäristövaikutuksista suurin, sillä tulostamiseen käytetyn paperin valmistamiseen kuluu enemmän energiaa kuin itse kuvantamislaitteet keskimäärin käyttävät. Kaksipuoleinen tulostus ja useampien sivujen tulostus yhdelle sivulle ovat tehokas keino vähentää tulostamisen ympäristövaikutuksia.</p>	<p>Laitteen tekniset tiedot. Valmistajan kirjallinen vakuutus.</p> <p>*Energy Star merkillä, tai ympäristömerkillä varustettu laite täyttää kriteerit.</p>
<p>2. Laitteen energiatehokkuus</p>			
<p>Laitteen on täytettävä kaikki viimeksi julkaistussa ENERGY STAR -merkinnän versiossa asetetut energiatehokkuutta ja virranhallintaa koskevat vaatimukset kuvantamislaitteille.</p> <p>Kriteerien julkaisuhetkellä uusin ENERGY STAR -merkinnän versio on 3.0</p> <p>Kun ENERGY STAR -merkinnästä julkaistaan uusi versio, hyväksytään ensimmäisen julkaisua seuraavan vuoden aikana myös edellisen version vaatimukset täyttävät laitteet.</p>		<p>Yksi laitteiden merkittävimmistä ympäristövaikutuksista on energiankulutus.</p> <p>Nämä laitteet ovat esimerkiksi tietokoneisiin verrattuna yleensä pitkiäkin aikoja lepotilassa (sleep mode). Siksi myös lepotilan aikaiseen virrankulutukseen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota sekä siihen kuinka nopeasti laite siirtyy lepotilaan.</p> <p>Yhdysvalloissa käytettävän Energy-Starin energiatehokkuus ja virranhallinta vaatimukset ovat yleisesti käytetty kriteeri.</p>	<p>Valmistajan toimittamat tekniset asiakirjat, valmistajan kirjallinen vakuutus.</p> <p>*Laitteet jotka on rekisteröity Energy Star -tietokantaan (versio 3.0 tai uudempi) tai joilla on Joutsenmerkki tai muu vastaava ympäristömerkki, katsotaan täyttävän vaatimukset.</p>
<p>3. Käyttöiän pidentäminen: TAKUU JA VARAOSIEN SAATAVUUS</p>			
<p>Valmistajan tai jälleenmyyjän on annettava laitteelle vähintään 2 vuoden takuu.</p>	<p>Valmistajan tai jälleenmyyjän on annettava laitteelle vähintään 3 vuoden takuu.</p>	<p>Laitteiden valmistuksessa kuluu suuria määriä raaka-aineita ja energiaa. Toimistolaitteiden käyttöikä on usein myös melko lyhyt moniin muihin laitteisiin verrattuna.</p> <p>Käyttöikään vaikuttaa mm. tuotteen laatu ja varaosien saatavuus. Lisäksi takuu ja huollon saatavuus pidentävät käyttöikää.</p>	<p>Valmistajan/jälleenmyyjän kirjallinen vakuutus takuusta.</p>

Laitteeseen on saatavissa varaosia vielä 3 vuotta ostopäivästä alkaen.	Laitteeseen on saatavissa varaosia vielä 5 vuotta sen jälkeen, kun sen valmistus on lopetettu.	Laitteiden valmistuksessa kuluu suuria määriä raaka-aineita ja energiaa. Toimistolaitteiden käyttöikä on usein myös melko lyhyt muihin laitteisiin verrattuna. Käyttöikään vaikuttaa mm. tuotteen laatu ja varaosien saatavuus. Lisäksi takuu ja huollon saatavuus pidentävät käyttöikää.	Valmistajan/jälleenmyyjän toimittamat tiedot, kirjallinen vakuutus. Tuote jolle on myönnetty Joutsenmerkki, tai muu vastaava ympäristömerkki, katsotaan täyttävän tämä vaatimus.
4. Värikasetit ja kierrätys			
Laitteessa on mahdollista käyttää uudelleenvalmistettua/kierrätettyä värikasettia. Laitteessa ei saa olla rakenteellisia tai ohjelmistoon perustuvia esteitä kasettien uudelleen käytölle.	Laitteessa on mahdollista käyttää uudelleenvalmistettua/kierrätettyä värikasettia. Laitteessa ei saa olla rakenteellisia tai ohjelmistoon perustuvia esteitä kasettien uudelleen käytölle. Jos käytätte kierrätettyjä/kierätettäviä värikasetteja: muista myös kasettien palautus- ja kierrätysjärjestelmä joko erikseen hankittavana palveluna tai osana leasing-sopimusta jos saatavilla.	Käytetyistä värikaseteista syntyy laitteen käytön aikana jätettä. Värikasetit sisältävät myös esimerkiksi haitallisia aineita, jotka lisäävät jätteenkäsittelyn ympäristö- ja terveysriskejä. Myös henkilökunnan ohjeistaminen käytettyjen kasettien käsittelystä ja kierrätysjärjestelyistä on tärkeää.	Valmistajan/jälleenmyyjän kirjallinen vakuutus. *Ympäristömerkillä varustetun tuotteen katsotaan täyttävän vaatimukset.
5. Haitalliset aineet			
REACH-ehdokasluetteloaineita ei ole lisätty laitteen kuoren ja kotelon muoviosiin. Vaatimukset koskevat myös kierrätettyjä materiaaleja.		Vältetään haitallisten aineiden käyttöä, joiden osalta on tieteellistä näyttöä todennäköisistä vakavista vaikutuksista ihmisten terveyteen ja ympäristöön.	Valmistajan /jälleenmyyjän toimittamat tiedot, kirjallinen vakuutus. *Ympäristömerkillä varustetun tuotteen katsotaan täyttävän vaatimukset.

6. Värikasetit ja kierrätys			
<p>Laitteen osat ovat kierrätettäviä. Yli 25 g painavien muoviosien tulee olla merkitty ISO 11469 tai vastaavan standardin mukaisesti.</p>		<p>IT-laitteiden verrattain lyhyt käyttöikä johtaa suuriin jätemääriin. Erilaiset muovilaadut vaativat erilaista käsittelyä kierrätyksessä, joten muoviosien merkitseminen muovilaadun mukaan helpottaa purkamista ja kierrätystä. ISO-standardi 11469: 2000 säätelee muovien yhtenäistä merkitsemistapaa.</p> <p>Pohdi myös laitteiden käytöstä poisto ja kierrätettävyyden jo hankintavaiheessa: mahdollinen kunnostus uudelleenkäyttöön, asiallinen kierrätys tai hävittäminen sekä tietoturva käytöstä poistettaessa.</p>	<p>Valmistajan/jälleenmyyjän kirjallinen vakuutus.</p> <p>*Tuote jolle on myönnetty Joutsenmerkki, tai muu vastaava ympäristömerkki, katsotaan täyttävän tämä vaatimus.</p>